

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Urednik:
Ivan Isailović

Lektura i korektura:
Kontrast izdavaštvo

Dizajn korica:
Dragana Nikolić

Prelom:
Ivan Isailović

Štampa:
F.U.K. d.o.o. Beograd

Tiraž:
1000

Izdavač:
Kontrast izdavaštvo
Terazije 35, Beograd
info@kontrastizdavastvo.rs
kontrastizdavastvo.rs
www.glif.rs

STANISLAV VINAVER

IZABRANE PESME

KONTRAST

Beograd, 2025.

VAROŠ ZLIH VOLŠEBNIKA

(1920)

Vaseljena je varoš zlih volšebnika.

Piruju zli volšebnici.

Svaki stih himne u varoši zlih volšebnika, proklinje zle volšebnike.

No zli volšebnici uverili su narod, da to nije prokletstvo, već blagoslov.

I tako se zlim volšebnicima pevaju prokletstva, a tamni narod, pri svakom našem novom prokletstvu, kliče im.

Sa beskrajnih uzvišenja
Božanstveni glas tvoj zvoni
Slušaju te milioni,
Klanjaju se pokolenja.

Sa belinom mlečna puta
I sa bledom noći tajnom,
Ti si bliska svem beskrajnom
Snu o duši koja luta...

Svetlije su zvuka zublje:
Iznad svake zračne sile
Tajne su se zvukom slile
Zvuk je ono što je dublje.

Kad preletaš zvonkim letom
Kroz preplete naše krive
Tvojim dahom sunca žive.
Ti si nade zvuk, nad svetom.

Ti si nade zvuk, nad svetom.

Stoje reči izrečene
U granitu usečene
U mermera date kam.
Jasne strofe svetlih dana
Bez pokleka i bez mana
Vajane za večni hram:

„Cilj i zamah drevnih meta
Pokloniće, sa planeta,
Što proničeš mrtvi mrak,
Mirnim letom, vedrim zvukom,
Prohujaše slavolukom.
Čekaće, ko čeka Znak.”

Sin magle i mračnih tama
Slušao je nauk s hrama
Ponirao u svak kut.
Pa ipak su svetlog bića
Uzaludna, vaj! otkrića:
Mi čekamo: Mig, Znak, Slut!

... Zbaci, o zbaci mrak tvoje maske
I budi što si... Sred igre one
Dok verni kleče i zvona zvone

Dok posipaju pepelom glave,
Daj trenut ludi bezumne laske:
Sav da utonem u oči plave...

Iz odaja tamnih gde bluđenje poče
Idasmo sve kradom, ko nečujnim letom,
Od zvukovlja što se nadnelo nad svetom
Ne rasu se pljusak šapatom niz ploče.

Niz te zlatne ploče ne rasu se laska,
Te, mermernom skalom, kroz muziku, vesti.
Nečujnost ćutanjem splela bič od svesti.
U ćutanju: Pokret, Nekret, Znak – – sve maska.

O, da beše zvučnost ma najbleđeg tona
O, da lelujanja brujanje najtiše
U daleku tajnu, uspomeni zvona,
Poslednjih mlazeva strujanja se sliše.

Nečujno, Ogromno, Bezbojno, Bez Lika
– Ko da opšti oblak preti – Opštem – Svemu –
I poslednji ropac maglovitih slika,
I poslednja tema, u poslednju temu...

Nevidljivih okna zastori gvozdeni
Kada su odjednom pali preko ćutnje,
Muzika se čula... Mirni, gospostveni
Koridorom čežnje gazili smo slutnje.

Ječao je: Mermer, Skriveno, Neznano...
I svaka se tajna javljala. Prostranstva

Puna behu maha: Glasno, Bogomdano
Sve o sebi puno zvučnog veličanstva.

O ti! što pročekav vekova besjajnost
Željeni labirint prolaziš kroz zvuke –
Vaj! saznaj! nasluti: krajnja je beskrajnost!
I u prah potoni, i izlomi ruke!...

Kristali sijahu negde, sred oblaka:
Povorka se k njima kretala lagana,
S urlikom pištaljki, sa besom zvečaka,
S hiljadu kamila setna karavana.

U pogledu ljudi beskraj tromi mraka
U pisci tonova nesklad okeana.
Neki napev čudan: promuknutost graka,
Išli su sve luđi, svečanih turbana.

Sve sporiji kreti u sve luđe zvuke!
Dakle, nisu stali: mirni brod sred luke!
I ogromni starci ničice su pali.

I mrmljahu reči tamnih obećanja
I tamne enigme, i volšebna znanja...
Tajanstveno daljni sijahu kristali...

Mi smo tad,
– Možda je to bio poslednji put –
Gledali u propast našu netremice.
Pa ipak, danas,
Mi smo u plamenovima
Odstupali polako,
Da se ne bi sve u postojanju,
Večito ponavljalo,
I da bismo
Opet mogli da budemo čuvari
Nekoga smisla i razloga
Za potrebu novoga života.

Dolazilo neko objavljenje:
Stara sunca, tolikih vremena
I beskrajnost zvezdanih plemena
Uvilo je bolno pomračenje.

Od kog neba tražiti spasenje
Posle ropca svih svetlosnih mena
I molbenost preklinjućih zena
Od kog čeka molbe ostvarenje?

Tad u nama, kroz ogromne jeze
Iz duše su dalekog neznanja
Iz duše su nedosežnih tajni,

– Raskinuvši sve stege, sve veze,
Razlomivši stene očajanja –
Zvuka prsli potoci beskrajni...

Gorelo je i nešto naše nezapamćeno
Uvila nas plamenova kiša.
Po ravnicama, ispred bregova
Sve je bilo, tiša i od snova, prolaznost.
A tamna zvona nekih nastavaka
Počinjala su, svaka, iza krševa
Gde dogorevaše, kao snop najdraži
 Nečija kletva...

Iz maglenog nekog spleta
Pokraj voda (možda žedni?)
Mi smo pili mutne zvuke
I bili smo opet četa.
I kraj vatri naših bedni
Pružali smo crne ruke.

Pratiće te crni hrti
Gde te nekad ja oslovih
Do mermernog jednog venca.

Tu, pogledom, iz studenca
Mesto voda životovih
Otvorićeš vode smrti.

I život će svugde stati,
Ko umorna cveća svela,
Gorko ćeš se nasmejati
Nad besciljnošću svog dela...